

ZPRÁVA O GLOBÁLNÍM ROZVOJOVÉM VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ V LETECH 2008–2010

České fórum pro rozvojovou spolupráci – FoRS

České fórum pro rozvojovou spolupráci – FoRS
Bělehradská 92, 120 00, Praha 2
Tel.: +420 222 522 480
www.fors.cz

Autor:
Ondřej Nádvorník

Grafické zpracování:
Denisa Kuglerová

Tisk:
Com4t

© červenec 2010

Seznam použitých zkratk

CONCORD	Evropská konfederace rozvojových a humanitárních nevládních neziskových organizací
ČR	Česká republika
ČRA	Česká rozvojová agentura
ČŠI	Česká školní inspekce
DARE	Development Awareness Raising and Education (Fórum rozvojového vzdělávání a osvěty evropské konfederace CONCORD)
EK	Evropská komise
FoRS	České fórum pro rozvojovou spolupráci
GENE	Global Education Network
GRV	Globální rozvojové vzdělávání
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NNO	Nevládní neziskové organizace
NSC	North-South Center Rady Evropy
RVP	Rámcové vzdělávací programy
VMEGS	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
VÚP	Výzkumný ústav pedagogický
ZRS	Zahraniční rozvojová spolupráce

Tato zpráva byla publikovaná za finanční podpory na základě Společné dohody o řízení uzavřené mezi North-South Centre Rady Evropy a Evropskou komisí – Úřadem pro spolupráci EuropeAid a dále v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky. Názory vyjádřené v této zprávě v žádném případě neodráží oficiální názor Rady Evropy, Evropské komise ani Ministerstva zahraničních věcí České republiky.

České fórum pro rozvojovou spolupráci děkuje autorovi zprávy Ondřeji Nádvorníkovi a všem, kteří přispěli informacemi a svými zkušenostmi k jejímu vzniku, především PhDr. Zuzaně Hlavičkové (MZV ČR), Martinu Náprstkovi (ČRA), Miguelu Silvovi (North-South Centre Rady Evropy), Louise Robinson (RISC), Janu Činčerovi (Technická univerzita v Liberci) a členům pracovní skupiny GRV FoRS.

Obsah

1. Úvod	2
2. Trendy vývoje globálního rozvojového vzdělávání v ČR v letech 2008–2010	3
Vymezení globálního rozvojového vzdělávání	3
Vývoj z hlediska rozvojové spolupráce	3
Vývoj ve vzdělávacím sektoru	4
Mezisektorové vzdělávací strategie	6
Evropský kontext GRV	6
3. Analýza monitoringu a evaluace v oblasti globálního rozvojového vzdělávání v ČR v letech 2008–2010	8
Popis aktérů a jejich role v oblasti evaluace a monitoringu GRV v ČR	8
Hlavní trendy v oblasti monitoringu projektů GRV v ČR – „Co a jak měříme?“	10
4. Praktická část národního semináře k metodám evaluací aktivit v oblasti GRV	16
Evaluace programů a projektů	16
Evaluace a měření dopadů výuky na studenty v oblasti „globálního občanství“	16
5. Závěrečná doporučení	19
Doporučení pro státní aktéry	19
Doporučení účastníků pro realizátory GRV	19
6. Další dokumenty a odkazy	20
7. Členské a pozorovatelské organizace FoRS	21

Tato zpráva vznikla v rámci Národního semináře k metodám evaluací aktivit v oblasti globálního rozvojového vzdělávání. Seminář byl uspořádán platformou České fórum pro rozvojovou spolupráci (FoRS) ve spolupráci a za finanční podpory instituce North-South Center Rady Evropy a Evropské komise a v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky (ČR). Seminář se uskutečnil v Praze dne 10. a 11. 6. 2010 ve Vzdělávacím institutu Charity ČR, Máchova 7, Praha 2. Zúčastnilo se ho téměř 40 zástupců nevládních neziskových organizací (NNO), státních institucí (Česká rozvojová agentura), vzdělávacích institucí (Národní institut pro další vzdělávání, Národní ústav odborného vzdělávání, Pedagogická fakulta UK v Praze a Univerzita Palackého v Olomouci), velvyslanectví (Velká Británie a USA), učitelů a lektorů.

Cílem Národního semináře bylo zvýšit informovanost účastníků o trendech vývoje globálního rozvojového vzdělávání (GRV) v České republice v letech 2008–2010 a o monitoringu a evaluacích v oblasti GRV a dále jim poskytnout prostor pro diskuzi a sdílení zkušeností s aktivitami v této oblasti. Seminář navázal na předchozí činnost platformy FoRS a jeho členských a pozorovatelských organizací, především členů pracovní skupiny FoRS zaměřené na rozvojové vzdělávání. Mezi relevantní předchozí aktivity patří především mezinárodní konference „Jak efektivně vzdělávat a informovat o rozvoji“ pořádaná organizací Člověk v tísni ve spolupráci s platformou FoRS a Fórem pro rozvojové vzdělávání evropské konfederace CONCORD v rámci předsednického projektu FoRS v květnu 2009.

Tato zpráva podává informace o průběhu a výsledcích Národního semináře a zároveň poskytuje doplňující informace o trendech vývoje GRV v ČR v letech 2008–2010. Zpráva navazuje na informace a doporučení obsažené ve zprávě „Globální vzdělávání v České republice“ (tzv. Peer Review) vypracované Global Education Network (GENE)

v listopadu 2008 a doplňuje je o další informace o vývoji GRV v ČR do června 2010. Nejhlouběji se zpráva věnuje současnému stavu v oblasti monitoringu a evaluace GRV v ČR.

Zpráva obsahuje čtyři hlavní kapitoly, jejichž pořadí odráží strukturu programu Národního semináře. První kapitola je zaměřena na shrnutí hlavních trendů vývoje GRV v ČR v období 2008–2010 z hlediska sektoru rozvojové spolupráce, z hlediska vzdělávacího sektoru, z hlediska vzniku mezisektorových vzdělávacích strategií a z hlediska evropského kontextu. Druhá kapitola shrnuje dosavadní vývoj v oblasti monitoringu a evaluace GRV v ČR v letech 2008–2010. Třetí kapitola podává zprávu o průběhu a výsledcích praktické části Národního semináře k metodám evaluací aktivit v oblasti globálního rozvojového vzdělávání. Čtvrtá kapitola rozpracovává hlavní zjištění a doporučení formulované na základě výstupů Národního semináře a informací obsažených v této zprávě.

Trendy vývoje globálního rozvojového vzdělávání v ČR v letech 2008–2010

V následující kapitole bude nejdříve krátce vymezeno globální rozvojové vzdělávání a následně shrnuty základní trendy vývoje GRV v ČR v letech 2008–2010. Vývoj bude postupně popsán z několika různých hledisek: a) z hlediska vývoje sektoru zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS), b) z hlediska vývoje vzdělávacího sektoru, c) z hlediska vývoje mezirezortních vzdělávacích strategií, d) z hlediska vývoje evropského kontextu GRV. Zjištění obsažená v této kapitole byla získána pomocí rozhovorů s relevantními aktéry v oblasti GRV, na základě prezentací na Národním semináři a na základě analýzy relevantních dokumentů.

2.1 Vymezení globálního rozvojového vzdělávání

Globální rozvojové vzdělávání zatím není v České republice (ČR) jednoznačně vymezeno a různí aktéři používají různé názvy a definice. Nejaktuálnějším pokusem o sjednocení názvu a definice představuje návrh Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání, který definuje GRV takto:

„Globální rozvojové vzdělávání je celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení rozdílů a podobností mezi životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích a usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které je ovlivňují. Rozvíjí dovednosti a podporuje vytváření hodnot a postojů tak, aby lidé byli schopni a ochotni aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů.“

Globální rozvojové vzdělávání směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život.“

Takto pojatý koncept GRV zahrnuje jak formální, tak neformální vzdělávání a osvětu.

2.2 Vývoj z hlediska rozvojové spolupráce

Aktivity rozvojové spolupráce byly v ČR od roku 2002 koordinovány na základě koncepcí zahra-

niční rozvojové spolupráce schvalovaných vládou ČR. Jak koncepce na období 2002–2007, tak nová koncepce na období 2010–2017 zahrnují koncept GRV. V koncepci na období 2002–2007 se mluví o rozvojovém vzdělávání bez jasně vymezení tohoto konceptu a jasných cílů, které by rozvojové vzdělávání mělo sledovat. V nově schválené koncepci na období 2010–2017 je již použit koncept globálního rozvojového vzdělávání za použití výše zmíněné definice a odkaz na cíle GRV rozpracované v návrhu Národní strategie GRV.

V průběhu období 2008–2010 bylo hlavním gestorem projektů GRV Ministerstvo zahraničních věcí ČR (MZV), konkrétně prostřednictvím Odboru rozvojové spolupráce a humanitární pomoci a každoročního dotačního výběrového řízení v oblasti rozvojového vzdělávání a osvěty. Mimo to se postupně zvyšuje podíl projektů GRV financovaných ze zahraničních zdrojů, především z Evropské komise (EK), které jsou zároveň kofinancované z titulu trojstranných projektů ZRS ČR.

V tomto období též poskytovala významnou podporu při monitoringu projektů GRV Česká rozvojová agentura (ČRA). Po schválení změny Zákona o zahraniční rozvojové pomoci předpisem 151/2010 Sb., který zřizuje Českou rozvojovou agenturu jako „organizační složku státu, která plní úkoly v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce“, lze očekávat, že role ČRA při identifikaci a monitoringu projektů GRV se bude zvyšovat.

Na základě informací ČRA lze konstatovat, že objem prostředků na projekty GRV se každoročně zvyšuje od roku 2004 s výjimkou roku 2010, kde se objem financí na poskytnuté dotace snížil, avšak objem prostředků poskytnutých na trojstranné projekty GRV se mírně zvýšil. Celkově tak došlo v roce 2010 k mírnému snížení objemu financí poskytnutých na projekty GRV.

V roce 2010 poskytlo MZV poprvé možnost podat do dotačního výběrového řízení projekty delší než

jeden rok s tím, že finance garantuje pouze na jeden rok projektu. Pokud však následující rok/y budou dostupné finance a na základě roční zprávy bude kladně vyhodnocen průběh projektu, měly by takto schválené víceleté projekty mít zajištěno pokračující financování na zbytek projektu.

Důležitým momentem v oblasti GRV bylo zaktivizování pracovní skupiny platformy FoRS zaměřené na rozvojové vzdělávání a osvětu koncem roku 2008 v souvislosti s Peer Review realizované GENE a dále v souvislosti s aktivitami souvisejícími s českým předsednictvím Evropské unie v roce 2009, zejména s konferencí „Jak efektivně vzdělávat a informovat o rozvoji“. V tomto období byly sloučeny dvě pracovní skupiny FoRS (rozvojové vzdělávání a osvěta). Nově vzniklá pracovní skupina se setkávala zhruba čtyřikrát ročně a byla aktivní při plánování důležitých akcí a sdílení in-

formací a zdrojů v oblasti GRV. Zástupci pracovní skupiny FoRS se také zapojili do přípravy Národní strategie GRV a účastnili se rovněž Národního semináře.

2.3 Vývoj ve vzdělávacím sektoru

Ve formálním vzdělávacím systému nenastala v tomto období žádná změna, která by zásadně ovlivnila vývoj GRV. Základní vzdělávací směr je dán rámcovými vzdělávacími programy (RVP) a následně školními vzdělávacími programy. Všechny základní školy a gymnázia v ČR již během tohoto období učily nebo začaly učit na základě nově vytvořených školních vzdělávacích programů, které povinně obsahují průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (VMEGS). Toto průřezové téma a některé další vzdělávací oblasti

Tabulka 1: Rozvojové vzdělávání a osvěta v letech 2007–2010

Rok	Počet projektů	Poskytnuté dotace
dotiční výběrová řízení		
2007	10	7,2 mil. Kč
2008	11	10,9 mil. Kč
2009	15	13,2 mil. Kč
2010	16	12 mil. Kč
trojstranné projekty		
2007	9	3,66 mil. Kč
2008	11	3,6 mil. Kč
2009	10	4 mil. Kč
2010	15	4,5 mil. Kč

Zdroj: ČRA

poskytují největší prostor pro zahrnutí GRV do výuky na základních školách a gymnáziích. Zatím neexistuje žádné systematické vyhodnocení, jak se to školám daří. Obecně lze říci, že záleží především na vůli a schopnostech jednotlivých učitelů a ředitelů, nakolik se budou věnovat VMEGS, na kolik se budou snažit stanovit konkrétní cíle pro VMEGS pro svou školu a na kolik se budou snažit je naplňovat. Částečnou podporu mohou školy získat jednak od nevládních organizací činných v GRV a jednak od Výzkumného ústavu pedagogického (VÚP) či dalších organizací aktivních v oblasti vzdělávání. Významnou současnou iniciativou je vypracovávání modelových očekávaných výstupů průřezového tématu VMEGS, které pod vedením VÚP zpracovala expertní skupina. Modelové očekávané výstupy a praktické příklady jejich začlenění do praxe mohou pomoci školám a učitelům začlenit VMEGS systematicky do výuky a zároveň posloužit jako základ k evaluaci průřezového tématu VMEGS. Zároveň lze předpokládat, že modelové očekávané výstupy VMEGS budou použity k budoucí revizi tohoto

průřezového tématu při budoucích úpravách RVP (předběžně plánovaných na rok 2013).

Ve sféře odborných škol a učilišť v tomto období stále pro některé obory vznikaly rámcové vzdělávací programy, tedy některé obory ještě neučily podle těchto nových kurikulárních dokumentů. Lze však říci, že průřezová témata pro tyto obory jsou shodná a poskytují méně prostoru pro GRV než u základních škol a gymnázií. GRV lze uplatnit v průřezových tématech „Občan v demokratické společnosti“ a „Člověk a životní prostředí“.

Ve sféře terciárního vzdělávání se GRV také postupně prosazuje. Na několika vysokých školách existují předměty, které se zabývají globálním rozvojovým vzděláváním v různých pojetích a pod různými názvy. Na různých univerzitách jsou vyučovány předměty, které mají za cíl spíše prohlubovat odbornost studentů v oblasti realizace či ekonomicko-politických aspektů rozvojové spolupráce či globalizace. Tyto předměty jsou nejčastěji vyučovány na fakultách jiného než pedagogického zaměření. Fakult, které by připra-

ISŠ Sokolnice, dílna „Kdo je za vodou?“ z cyklu Svět v nákupním košíku, Společnost pro Fair Trade, autor Jakub Puškáš, červen 2010

vovaly budoucí učitele na výuku GRV v rámci specializovaného kurzu, je však stále minimum.

V oblasti neformálního vzdělávání implementuje řada organizací jednotlivé projekty zaměřené na různé cílové skupiny (veřejnost, mládež, NNO). V této oblasti ve sledovaném období nenastala výraznější změna.

2.4 Mezesektorové vzdělávací strategie

Významným posunem v oblasti GRV byla příprava Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání iniciovaná Ministerstvem zahraničních věcí. Na Národním semináři její vznik blíže představil Martin Náprstek z ČRA. Příprava strategie byla zahájena v září 2009 a v dubnu 2010 byla hotová první kompletní verze, která byla předložena ke schvalovacímu procesu Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Pokud MŠMT strategii schválí, bude moci být postoupena vládě ČR ke schválení. Na strategii by poté mělo navazovat vytvoření střednědobého akčního plánu.

Potřeba Národní strategie byla mnohokrát v minulosti vyjádřena v rámci ČR i na mezinárodních fórech, naposledy byla doporučena v rámci tzv. Peer Review expertní skupinou GENE. Význam strategie spočívá především ve společném vymezení konceptu, cílů, principů a prostředků realizace GRV, ke kterému se přihlásí relevantní aktéři v ČR. Takové společné vymezení by mělo umožnit zlepšení koordinace aktérů GRV, přesnější zacílení aktivit GRV, systematickou evaluaci programů GRV a následně větší efektivitu a dopad programů GRV v ČR.

V červenci 2008 byla vládou schválena Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky (2008–2015). Její zaměření se v mnohých oblastech překrývá či doplňuje s připravovanou Národní strategií globálního rozvojového vzdělávání. V následujícím období byl připravován tříletý akční plán na léta 2010–2012, který byl

v červenci 2010 schválen MŠMT. Vzhledem ke komplementaritě obou zmíněných strategií lze při adekvátní koordinaci akčních plánů navazujících na strategie předpokládat vznik synergií při realizování stanovených cílů.

2.5 Evropský kontext GRV

Česká republika je na úrovni nevládního sektoru zapojena do mezinárodních iniciativ především prostřednictvím zástupce FoRS ve Fóru rozvojového vzdělávání a osvěty (Development Awareness Raising and Education Forum – DARE <http://www.deeep.org/dareforum.html>). Toto nově přejmenované fórum (dřívější Development Education Forum) je pracovní skupinou platformy CONCORD – Evropské konfederace rozvojových a humanitárních nevládních organizací www.concordeurope.org.

DARE se setkává pravidelně dvakrát za rok. Současnou reprezentantkou platformy FoRS ve fóru DARE je Petra Antošová z nevládní organizace ADRA. Na Národním semináři informovala o následujících aktuálních iniciativách fóra DARE:

V rámci fóra pokračují diskuze o správném názvu pro oblast, kterou se fórum zabývá. Nepodařilo se najít shodu, zda je vhodnější používat název „globální vzdělávání“ nebo „rozvojové vzdělávání“.

DARE každoročně pořádá letní školu zaměřenou na rozvojové vzdělávání. Letos proběhla v Maďarsku (6. – 13. 6.). Příští ročník se bude konat ve Finsku a bude zaměřen na evaluaci a dopady GRV. Právě letní škola je opakovaně zkoumána ze strany jejího dopadu na účastníky. DARE se rozhodl dopady letní školy evaluovat a na základě výsledků změnit strukturu příštích letních škol. V rámci DARE byla ustavena pracovní skupina zaměřující se na dopady a evaluaci GRV. První její aktivitou bude právě evaluace letní školy. Zároveň DARE plánuje širší zapojení platformy CONCORD do letní školy. V roce 2012 je plánováno, že CONCORD se bude spolupodílet na pořádání letní školy.

DARE dále odsouhlasil strategii „Greener DEF“, která je souborem doporučení, jak být při běžné práci nevládních organizací co nejšetrnější k životnímu prostředí. Strategie bude prezentována i v rámci CONCORDU.

V současné době byla publikována zpráva „DE Watch – European Development Education Monitoring Report“, která představuje základní aktéry v oblasti globálního rozvojového vzdělávání v Evropě a jejich roli. Dále představuje organizace, projekty a základní trendy včetně analýzy financování GRV v různých evropských státech. Zpráva je dostupná na www.deeep.org.

Dalším dokumentem, který se zabývá touto oblastí, je tzv. DEAR study (z angl. Development Education and Awareness Raising – rozvojové vzdělávání a osvěta) v současné době vypracovávaná organizací European Consultants Organization. Studie mapuje projekty GRV financované z grantů Evropské komise za posledních 5 let. Zpráva by měla být publikována v listopadu 2010.

Další zajímavou plánovanou aktivitou jsou European Development Days (Evropské rozvojové dny), které se budou konat v Bruselu ve dnech 5.–7. 12. 2010. Akce představuje možnost prezentovat aktivity spojené s rozvojovou spoluprací či rozvojovým vzděláváním představitelům veřejnosti, europarlamentu a novinářům. Je plánována veřejná debata o rozvojovém vzdělávání s některým z komisařů EK. DARE bude mít svůj vlastní stánek, kde se mohou národní platformy či jednotlivé organizace prezentovat. Koncepce této prezentace právě vzniká, měla by být interaktivní a je možno se do plánování její podoby zapojit.

Další významnou iniciativou v oblasti GRV na evropské úrovni je North-South Centre (NSC) při Radě Evropy. Zástupce North-South Centre (NSC) Miguel Silva představil na Národním semináři aktivity NSC v oblasti GRV. Ty jsou zaměřené na síťování a zvyšování kapacity vzdělavatelů GRV. NSC vydává materiály zaměřené na

GRV a poskytuje k nim online kurzy (dostupné na http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/GE_en.asp). Dále se NSC zaměřuje na podporu GRV na institucionální úrovni skrze propojování aktérů z ministerstev, parlamentů, občanské společnosti a místních samospráv. Cílem je vytváření společné strategie v oblasti GRV. V roce 2002 na panevropském kongresu v Maastrichtu byla definována strategie v oblasti GRV do roku 2015. V roce 2011 je plánován další kongres, jehož náplní bude zhodnocení dosavadních úspěchů v naplňování strategie. Zároveň se NSC snaží v rámci Rady Evropy prosadit doporučení k implementaci GRV, které by tvořilo institucionální rámec pro GRV.

Škola v přírodě Křiby Zlín, ADRA, červen 2009

Analýza monitoringu a evaluace v oblasti globálního rozvojového vzdělávání v ČR v letech 2008–2010

Na základě doporučení tzv. Peer Review organizace GENE a na základě potřeby aktérů v oblasti GRV měřit a hodnotit dopad svých aktivit na příjemce se FoRS především s podporou své pracovní skupiny GRV rozhodl zaměřit na zvyšování kapacit v oblasti evaluace a monitoringu programů a projektů GRV na různých úrovních. Ve shodě s tímto zaměřením byl i zmiňovaný Národní seminář zaměřen na metodiku evaluace aktivit v oblasti GRV.

Za účelem popsání dosavadní praxe, včetně identifikace překážek a příkladů dobré praxe, byla proto provedena jednoduchá analýza současného stavu evaluace GRV v ČR. Její výsledky byly souhrnně prezentovány na Národním semináři a detailněji je rozpracována zde. Analýza byla provedena jednak za pomoci strukturovaných rozhovorů s relevantními aktéry v oblasti evaluace a monitoringu GRV a také na základě kvantitativní analýzy indikátorů používaných ve vybraném vzorku projektů GRV implementovaných období 2008–2010.

Analýza je rozdělena do dvou hlavních částí:

- 1) Popis aktérů a jejich role v oblasti evaluace a monitoringu GRV v ČR
- 2) Hlavní trendy v oblasti monitoringu projektů GRV v ČR – „Co a jak měříme?“

3.1 Popis aktérů a jejich role v oblasti evaluace a monitoringu GRV v ČR

Pro účely této analýzy jsme rozlišili tři různé úrovně aktivit GRV, jejichž evaluace zahrnuje různou měrou odlišné aktéry. Jedná se o:

- úroveň evaluace programů,
- úroveň evaluace projektů,
- úroveň cílových skupin a příjemců,

přičemž evaluace každé vyšší úrovně nutně předpokládá evaluaci na nižší úrovni.

Na **úrovni programové** jsou hlavními aktéry v oblasti GRV v ČR Ministerstvo zahraničních věcí, Česká rozvojová agentura, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a jeho odborná pracoviště a také Evropská komise.

Lze konstatovat, že ve sledovaném období neexistoval společný referenční rámec, který by umožňoval všem aktérům souhrnnou evaluaci dopadu aktivit GRV jako celku. Tedy chyběly jasně stanovené definice GRV, cíle GRV či akční plán, jak tyto cíle naplňovat. V budoucnosti by takovým referenčním rámcem měla být Národní strategie GRV. Prvním pokusem o komplexní zhodnocení stavu GRV v ČR bylo již zmiňované Peer Review realizované organizací GENE.

Ministerstvo zahraničních věcí je gestorem každoročního dotačního výběrového řízení na projekty rozvojového vzdělávání a osvěty. Zároveň Česká rozvojová agentura hraje podpůrnou roli při hodnocení projektových záměrů a monitoringu vybraných projektů. Zmíněný dotační program však rovněž nemá jasně stanovené cíle a prozatím chybí nástroj evaluace jeho dopadů jako celku.

MZV nechává opakovaně vypracovat výzkumy veřejného mínění externí agenturou. Tyto výzkumy se zaměřují především na to, jak veřejnost vnímá zahraniční rozvojovou spolupráci ČR. Tedy nepostihuje celou širokou škálu témat spojených s GRV. Poslední výzkum byl proveden agenturou SC&C na podzim 2008. Zajímavé je například, že procento lidí, kteří slyšeli o programu vládní rozvojové pomoci, pokleslo od posledního výzkumu v roce 2006 z 59 % na 53 %. Tento údaj ovšem nevyovídá o stavu a efektivnosti GRV u nás.

V kompetenci **Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy** je mimo jiné náplň a realizace formálního vzdělávání. GRV je v oblasti základního a gymnaziálního školství nejvýznamněji realizováno prostřednictvím průřezového tématu VMEGS a v odborném vzdělávání prostřednictvím

průřezových témat „Občan v demokratické společnosti“ a „Člověk a životní prostředí“. Průřezová témata mají v rámcových vzdělávacích programech stanoveny obecné cíle (přínosy) a témata, jejichž prostřednictvím se tyto přínosy mají realizovat. Každá škola má následně povinnost tyto cíle specifikovat pro své studenty na různých stupních vzdělávání. Takto stanovené cíle pak mohou sloužit jako referenční rámec pro vyhodnocování jejich dosažení. Evaluace naplňování cílů vzdělávání je v kompetenci České školní inspekce (ČŠI), která provádí pravidelné evaluace školních vzdělávacích programů a jejich naplňování jednotlivými školami. Do současné doby se však ČŠI zaměřovala přednostně na vyhodnoco-

vání jiných aspektů vzdělávání než průřezových témat. Rovněž nástroje vyhodnocování cílů průřezových témat, které jsou především dovednostní a postojevé, zatím nejsou dostatečně rozpracovány a používány učiteli. Tedy můžeme říci, že ani na úrovni evaluace výsledků formálního vzdělávání nemáme dostupné informace o dopadech či efektivitě v oblasti GRV.

Dalším významným aktérem je **Evropská komise**, která každoročně vypisuje grantová řízení v oblasti rozvojového vzdělávání a osvěty. Tento finanční nástroj je ve stále větší míře využíván také organizacemi v ČR. Evropská komise tento nástroj restructurovala v roce 2008, kdy stanovila

Školení učitelů České Budějovice, Charita ČR, autorka Ilona Gajdíková, březen 2009

nový tematický program „Non-State Actors and Local Authorities in Development“, ze kterého jsou financované projekty GRV. V rámci tohoto programu byly stanoveny obecné cíle, které jsou každoročně specifikovány ve vyhlášení grantového záměru. V roce 2008 realizovala EK celkovou evaluaci programu za období 1998–2007 analyzující 690 projektů. Evaluační zpráva je dostupná na www.deeep.org. Nyní, v polovině roku 2010, provádí EK komplexní evaluaci nového tematického programu za období 2008–2010.

Na **úrovni projektové** jsou hlavními aktéry především **donoři a realizátoři projektů GRV** (v současné době převážně NNO a univerzity). Ministerstvo zahraničních věcí si od roku 2004 do současnosti nechalo vypracovat externími evaluátory evaluace dvou projektů GRV. Jako důvod, proč nebylo evaluovaných více projektů GRV, můžeme uvést nedostatečné kapacity a finanční prostředky MZV na tuto oblast.

Zároveň se však objevuje trend, kdy sami realizátoři zahrnují evaluaci do svých projektů, a to buď z vlastní iniciativy, nebo na základě požadavků donorů. Nejčastěji se tak děje u víceletých projektů, zejména u projektů financovaných Evropskou komisí, která na projektovou evaluaci doporučuje vymezit finanční prostředky přímo do projektového rozpočtu a zároveň činí kvalitní evaluaci jedním z kritérií pro financování projektu. Některé z projektových evaluací jsou pak prováděny externími evaluátory a některé jsou realizovány interně v rámci projektového týmu.

Na **úrovni cílových skupin** a příjemců jsou hlavními aktéry evaluace **učitelé a další personál škol, studenti, multiplikátoři a veřejnost**. Při realizaci projektů GRV nejčastěji poskytují zástupci cílových skupin a příjemců informace nutné k projektové evaluaci například na základě dotazníků, rozhovorů atd. Je však možné využívat i participativní způsoby evaluace, kdy

např. učitelé či studenti sami sbírají a vyhodnocují informace vypovídající o změně, kterou způsobila daná aktivita či projekt. Rovněž se mohou v rámci projektů spolupodílet na stanovování relevantních kritérií pro vyhodnocování změny. Mimo projektovou logiku, tedy v rámci realizace školních vzdělávacích programů učitelé evaluují vlastní aktivity na základě kritérií, která si sami stanoví, která však zároveň vyplývají z rámcových i z konkrétních školních vzdělávacích programů. Jak bylo již řečeno výše, problematickou částí v českém vzdělávacím systému zůstává vyhodnocování průřezových témat (relevantních pro oblast GRV) a lze předpokládat, že jen malý počet škol využívá k tomuto účelu vlastní metodiku. Do jaké míry mají školy adekvátní nástroje k (auto)evaluaci průřezových témat, však nelze přesněji odhadnout.

3.2 Hlavní trendy v oblasti monitoringu projektů GRV v ČR – „Co a jak měříme?“

Při posuzování kvality a dopadů projektů se kromě evaluací v průběhu nebo na konci projektu můžeme zaměřit na informace získané průběžným monitoringem. Vycházíme zde z předpokladu, že typ takto zjišťovaných informací je především určován předem stanovenými indikátory uvedenými v projektovém dokumentu. Pomocí těchto indikátorů měří realizátoři míru dosažení očekávaných výsledků a cílů projektu. V následující části se zaměříme na to, jak se vyvíjel typ informací, které realizátoři zjišťovali a jejichž pomocí měří úspěch svých projektů.

Metodologie: Pro následující analýzu bylo využito 25 projektů, jejichž doba realizace alespoň částečně spadala do období let 2008–2010. Výběr projektů nebyl proveden náhodně, ale na základě samovýběru, tedy byly zkoumány všechny projekty, jejichž logické rámce realizátoři poskytli k analýze. Vzhledem k vysokému procentu zkoumaných projektů a vzhledem ke všem realizovaným v tomto období (zhruba 60–80) lze před-

pokládat, že zjištěné trendy je možné vztáhnout na veškeré realizované projekty v tomto období.

Základní výzkumná otázka zněla: **Jaký typ informací měříme projektovými indikátory?** Důvodem pro zvolení této otázky bylo zjistit, na jaký typ informací se zaměřujeme při monitoringu projektů. Zda zjišťujeme spíše splnění plánovaných aktivit, nebo zda zjišťujeme také jejich dopad na cílové skupiny a konečné příjemce.

Dále nás zajímalo, zda se zjišťovaný typ informací nějak vyvíjel a zda se liší podle různých typů projektů.

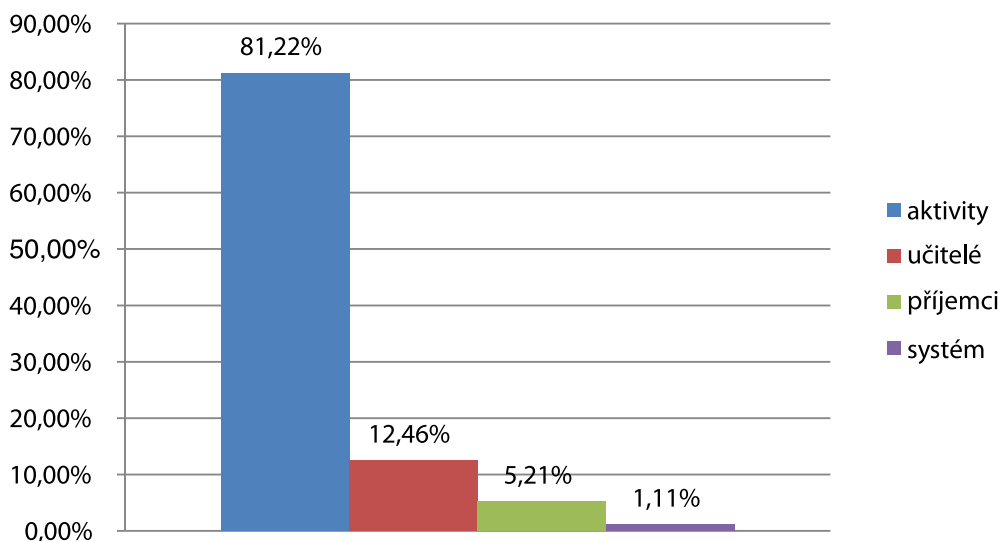
Pro účely analýzy jsme rozlišili několik typů indikátorů:

- indikátory měřící změnu stavu konečného příjemce (studenti, žáci, veřejnost); zde se jedná

o indikátory, které měří např. změnu znalostí, dovedností, postojů či chování u konečných příjemců;

- indikátory měřící změnu praxe multiplikátorů (učitel, školitel, škola); *zde se jedná o indikátory, které měří např. změnu praxe těch, kteří poskytují vzdělávání, tedy změnu ve výuce učitelů, změnu školního vzdělávacího programu či změnu prostředí ve škole;*
- indikátory měřící změnu stavu v systému; *zde se jedná o indikátory, které měří změnu na úrovni vzdělávacího systému, obecných kurikulárních dokumentů či jiné systémové změny;*
- indikátory měřící pouze splnění projektové aktivity; *zde se jedná o indikátory, které měří pouze splnění aktivity a nesledují žádný z výše zmíněných typů změn, typicky například počet účastníků semináře.*

Graf 1. Celkové užívání různých typů indikátorů v období let 2008–2010

U 25 vybraných projektů zaměřených na GRV jsme sledovali indikátory, přičemž v úvahu byly brány pouze indikátory vztahované ke specifickým cílům a k očekávaným výsledkům. Tedy indikátory na úrovni záměrů (overall objectives) byly vynechány z důvodu velké obecnosti. Vzhledem k tomu, že každý projekt má jiný počet indikátorů, byly u každého typu indikátorů brány v úvahu pouze procentuální podíly určitého typu indikátorů k celkovému počtu indikátorů v daném projektu.

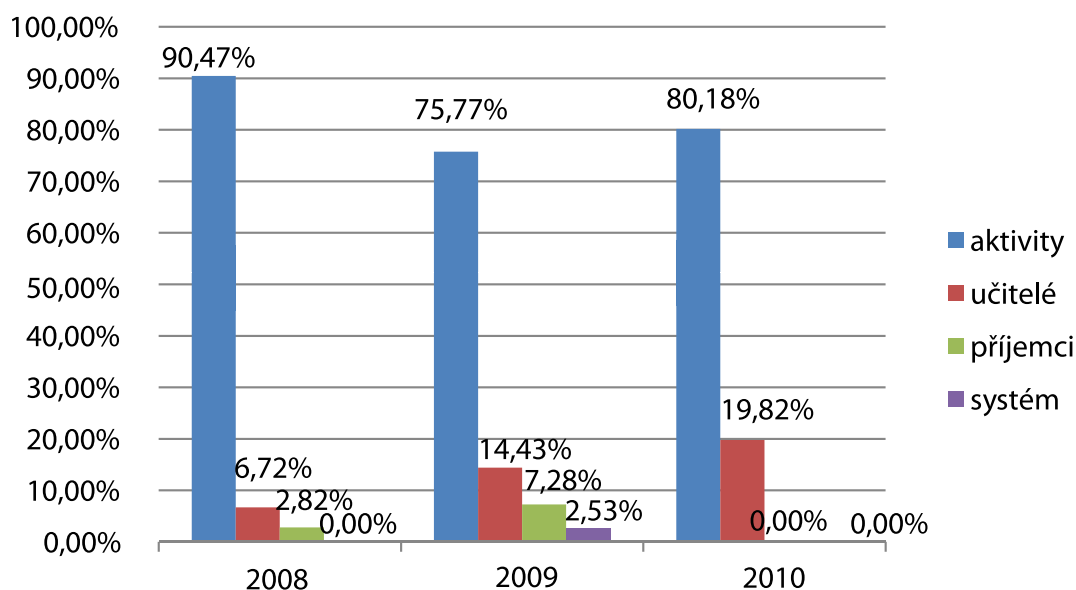
a) Užívání různých typů indikátorů

Na základě analýzy bylo zjištěno, že 81,22 % indikátorů měřilo pouze splnění aktivit, 12,46 % indikátorů měřilo změnu v praxi učitelů, multiplikátorů či škol, 5,21 % indikátorů měřilo změnu

stavu příjemců a 1,11 % indikátorů měřilo změnu stavu v systému.

Při interpretaci těchto výsledků je nutné brát v úvahu, že zaměření projektů a jejich cíle ovlivňují typy užívaných indikátorů. Malé zastoupení indikátorů měřících změnu systému je tak dáno malým počtem projektů snažících se o změnu v systému. Stejně tak typy indikátorů sledující změnu učitelů, škol, multiplikátorů anebo konečných příjemců, studentů, veřejnosti závisejí na tom, zda se konkrétní projekt zaměřuje na práci přímo s konečnými příjemci, anebo se snaží změnit praxi vzdělavatelů. Každopádně lze konstatovat, že převážná většina využitých indikátorů se zaměřuje na sledování realizace konkrétních

Graf 2. Srovnání užívaných typů indikátorů dle roku zahájení projektu

aktivit, zatímco mnohem menší část indikátorů (méně než 1/5) měří změnu na úrovni konečných příjemců, zprostředkovatelů vzdělání či změnu na úrovni systému.

b) Vývoj typů indikátorů v čase v letech 2008–2010

Zajímalo nás dále, zda lze vysledovat nějaký trend ve využívání různých typů indikátorů v čase. Rozdělili jsme proto projekty do čtyř skupin podle roku jejich zahájení.

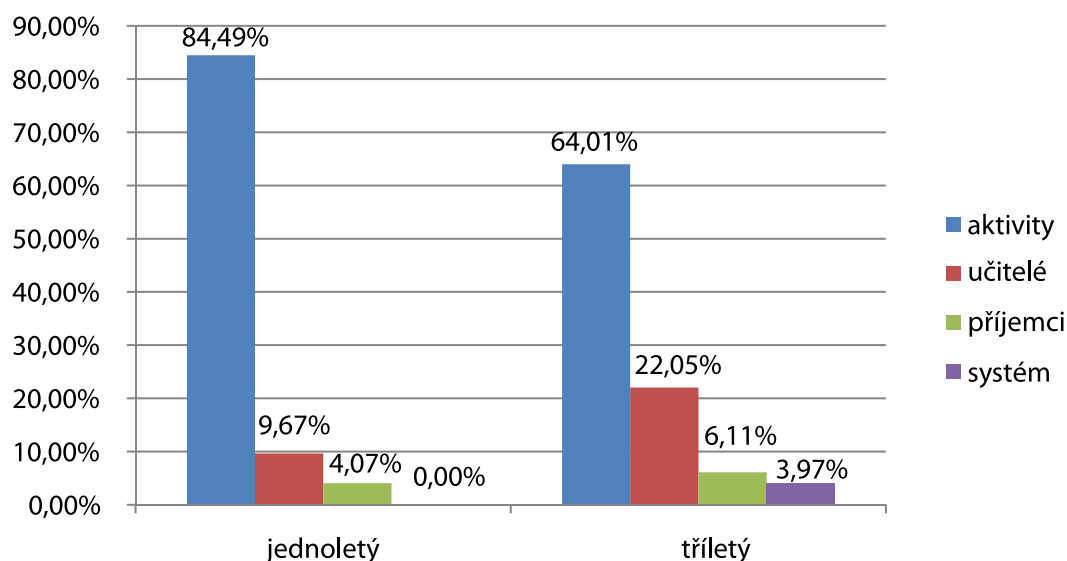
Z Grafu 2 je však zřetelné, že jediný trend, který lze pozorovat v čase, je nárůst indikátorů zaměřených na změnu praxe učitelů, škol, multiplikátorů. Podíváme-li se na indikátory zaměřené na

příjemce a na systém, můžeme sledovat nárůst v roce 2009 oproti roku 2008, avšak v roce 2010 tento nárůst nepokračuje. Jedním z možných vysvětlení je, že mezi sledované projekty z roku 2010 zatím není zahrnut žádný projekt financovaný EK. Lze předpokládat, že na konci roku 2010 po zahrnutí těchto projektů se poměr indikátorů měřících pouze plnění aktivit zmenší ve prospěch ostatních typů indikátorů.

c) Užívání různých typů indikátorů podle délky financovaného projektu

Další výzkumnou otázkou bylo, zda se nějak liší typy indikátorů u různě dlouhých projektů. Mezi zkoumanými projekty se objevovaly převážně

Graf 3. Srovnání užívaných typů indikátorů dle délky projektu

jednoleté a tříleté projekty. Mimo to se ve vzorku objevily ještě dva dvouleté projekty, ty však byly pro nízký počet případů v této kategorii vynechány. Srovnávali jsme tedy pouze typy indikátorů u jednoletých a tříletých projektů.

Z Grafu 3 je patrné, že u jednoletých projektů jsou mnohem více (o 20 procent) užívány pouze indikátory měřící splnění aktivit na úkor indikátorů měřících změnu na úrovni systému, vzdělavatelů a konečných příjemců.

d) Užívání různých typů indikátorů podle donora

Poslední zkoumanou kategorií byl typ donora. Zajímalo nás, zda se nějak liší typy indikátorů,

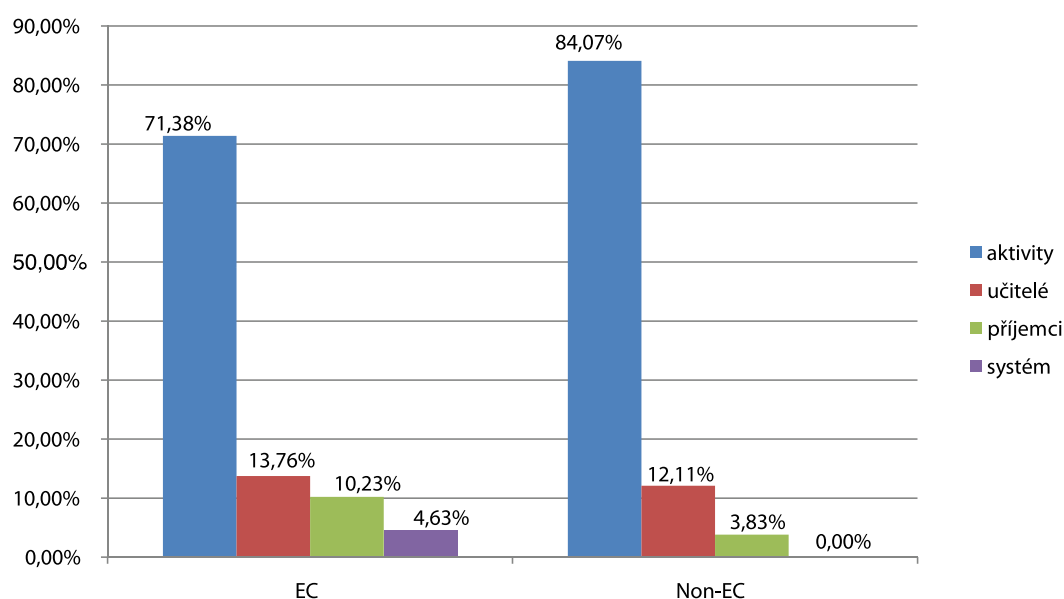
kteří se objevují v projektech financovaných EK, od indikátorů objevujících se v projektech financovaných jinými donory. Důvodem ke zkoumání této hypotézy je předpoklad, že EK striktněji vyžaduje ve schvalovaných projektových návrzích relevantní indikátory měřící dopad projektu a přihlíží k nim při hodnocení projektových návrhů.

Z Grafu 4 je zřejmé, že u projektů financovaných EK jsou méně užívány pouze indikátory měřící splnění aktivit a naopak více užívány indikátory měřící změnu na úrovni systému, vzdělavatelů a zejména na úrovni konečných příjemců.

e) Interpretace

Na základě výše popsaných zjištění můžeme konstatovat, že více než 80 % indikátorů využívaných

Graf 4. Srovnání užívaných typů indikátorů dle donora

v projektech GRV v období let 2008–2010 se zaměřuje pouze na měření splnění aktivit.

Měření změny stavu či praxe na úrovni vzdělavatelů, příjemců či systému se častěji vyskytuje u projektů GRV financovaných EK než u jiných donorů a zároveň častěji u tříletých než u jednoletých projektů. Tyto dvě kategorie jsou však z velké části identické, protože většina zkoumaných tříletých projektů jsou zároveň projekty financované EK. Ze získaných dat nelze jednoznačně vyvodit, zda hlavním faktorem ovlivňujícím využití těchto typů indikátorů je spíše dlouhodobost projektů či spíše požadavky EK na kvalitu projektu a tedy i indikátorů.

Ohledně vývoje užívaných typů indikátorů v čase nelze na základě získaných dat vyvodit jednoznačné záměry. Můžeme vyslovit hypotézu, že podíl indikátorů měřících pouze splnění aktivit se každoročně snižuje, zejména se stoupajícím počtem realizovaných projektů financovaných EK.

f) Jak měříme indikátory?

V předchozí části analýzy jsme se zaměřili na to, jaké typy indikátorů si stanovují organizace implementující projekty GRV. Nezjišťovali jsme však, zda a případně jakým způsobem jsou sbírány a vyhodnocovány informace nutné k ověření, nakolik bylo v daném projektu stanovených indikátorů dosaženo – jinak řečeno, jak vlastně měříme v projektech GRV indikátory.

V rámci této analýzy nebylo možné z důvodů časového omezení podrobně prozkoumat, do jaké míry a jak různé organizace měří své indikátory. Na základě strukturovaných rozhovorů byl vytvořen základní přehled nejčastěji užívaných metod při sběru dat k vyhodnocování indikátorů.

Nejčastěji užívaným nástrojem při monitoringu aktivit GRV je dotazník mezi účastníky školení vyplňovaný bezprostředně po skončení školení. Takové dotazníky zjišťují spokojenost účastníků

s různými aspekty školení a nechávají je posoudit, nakolik budou moci využít poznatky získané na školení v praxi.

Dalším využívaným nástrojem monitoringu jsou dotazníky mezi učiteli či studenty na škole, které zjišťují, nakolik se vlivem projektových aktivit změnila vzdělávací praxe na škole, případně na kolik se změnily znalosti, dovednosti či postoje studentů. Tyto dotazníky jsou v některých případech doplňovány ještě strukturovanými rozhovory nebo tzv. focus groups se zástupci zmíněných cílových skupin.

Poměrně často organizace využívaly prostou náhodnou zpětnou vazbu od zástupců cílových skupin například skrze neformální rozhovory o průběhu projektu.

Na základě průzkumu bylo identifikováno několik příkladů dobré praxe při získávání informací k monitoringu či evaluaci:

- zjišťování znalostí a postojů studentů před projektem a po něm (v některých případech s kontrolní skupinou),
- při dlouhodobé práci s konkrétními učiteli pravidelně opakované zjišťování, jak často a jakým způsobem jsou využívány materiály,
- kombinace dotazníkových kvantitativních šetření s kvalitativně zaměřenými metodami výzkumu jako například focus groups,
- učitelé na škole zapojené do projektu si na začátku sami stanoví cíle, kterých chtějí na škole či u studentů dosáhnout, a s časovým odstupem hodnotí, jak se jim podařilo jich dosáhnout,
- implementující organizace spolupracuje s učiteli na vyvinutí metodologie, jak sledovat vývoj postojů žáků v čase.

Praktická část národního semináře k metodám evaluací aktivit v oblasti GRV

Národní seminář byl kromě výše zmiňovaného představení trendů v oblasti GRV na české a evropské úrovni zaměřen na praktické návody a postupy, jak realizovat evaluaci a monitoring v projektech a programech GRV. Na evaluaci programů a projektů se zaměřil ve své prezentaci Jan Činčera působící na Technické univerzitě v Liberci. Následně Louise Robinson z organizace Reading International Solidarity Center (RISC) vedla workshop zaměřený na praktické možnosti evaluace a měření dopadu výuky GRV na znalosti, dovednosti a postoje studentů.

4.1 Evaluace programů a projektů

Ve své prezentaci definoval Jan Činčera základní pojmy v oblasti evaluace a monitoringu, uvedl obecné zásady evaluace a nastínil úvahu, za jakých okolností má smysl konkrétní program či projekt evaluovat. Na základě příkladů konkrétních programů ukázal, jaký přínos může systematická evaluace mít pro existující programy.

Evaluace byla definována jako **proces kritického prověřování programu**. Zahrnuje sběr a analýzu informací o aktivitách programu, jeho charakteristikách a výstupech. Jejím **cílem je formulovat stanoviska o programu ke zvýšení jeho efektivity a / nebo k poskytnutí informací pro rozhodování o programu**.

Hlavní důvody, proč provádět evaluace, zahrnovaly argumenty jako zkvalitnění programu, úspory v organizaci, prezentace programu navenek, či komunikace se sponzory. Evaluaci má smysl provést tehdy, pokud je reálná šance, že program funguje, dále pokud je možné program evaluovat, pokud vůbec stojí za to program evaluovat a také pokud je realizátor otevřený zpětné vazbě a modifikacím programu, tedy má o evaluaci zájem.

Hlavní zásadou při přípravě evaluace je fakt, že neexistuje ideální evaluační design. Organizace by měly k evaluacím přistupovat pragmaticky, participativně a měly by být rovněž opatrné v in-

terpretacích a doporučeních, neboť žádná evaluace nepodává přesnou výpověď.

Dále se Jan Činčera ve svém příspěvku zabýval teorií programu, ve které je koncept evaluace zakončen. Rovněž představil teoretický model evaluačního procesu, ze kterého vycházejí jednotlivé kroky evaluace. Tyto jednotlivé kroky pak podrobněji popsal počínaje sbíráním informací o projektu, stanovením evaluačních otázek, vytvořením plánu evaluace až po sběr a analýzu dat a zpracování evaluační zprávy. Na závěr účastníkům doporučil seznam relevantní literatury pro plánování a realizaci evaluace. Prezentace je ke stažení na webových stránkách www.fors.cz v sekci Novinky.

4.2 Evaluace a měření dopadů výuky na studenty v oblasti „globálního občanství“

Louise Robinson z britské organizace RISC se ve svém jeden a půldenním workshopu zaměřila na představení konkrétních metod, kterých je možno využít při měření postojů studentů a při evaluaci, nakořik školy začlenily koncept „globálního občanství“ (velmi podobný GRV) do svého kurikula, do výuky a do života školy.

Nejprve byl účastníkům workshopu představen koncept globálního občanství (Global Citizenship) původně vypracovaný organizací Oxfam (http://www.oxfam.org.uk/education/gc/what_and_why/what/), který funguje ve formálním vzdělávacím systému Velké Británie jako průřezový koncept, jehož obdobou je v ČR koncept GRV. Globální občanství je ve Velké Británii definováno především na základě určujících principů, které jsou dále rozpracovávány v různých předmětech podle různých stupňů vzdělávání. Jednou ze součástí vyhodnocování, jak se daří zohledňovat principy globálního občanství ve školách, je měření vybraných postojů studentů a vývoj těchto postojů v čase.

Následně si účastníci prakticky vyzkoušeli některé metody používané organizací RISC k měření

a hodnocení postojů studentů. Jednalo se nejčastěji o metody zjišťující předsudky či stereotypy ohledně podobnosti a rozdílů mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi a jejich obyvateli. Představené metody tedy převážně pracovaly se znalostmi a zároveň postoji účastníků. Cílem některých těchto metod bylo zjistit, nakolik mají účastníci vyvážené představy o rozvojových zemích a jejich obyvatelích v kontrastu s rozvinutými zeměmi a nakolik jsou ovlivňováni běžnými stereotypy.

Zajímavá pro realizaci GRV byla pro účastníky zejména doporučení zaměřit se ve výuce nejdříve na podobnosti různých aspektů života v rozvojových a rozvinutých zemích a teprve následně na rozdíly. Dalším doporučením bylo srovnávat srovnatelné aspekty života (tedy například projevy chudoby v různých zemích či projevy rozvoje v různých zemích atd.).

Podrobné informace o popsaném přístupu včetně konkrétních metod sloužících k vyhodnocování změn postojů a stereotypů studentů jsou dostupné v publikaci organizace RISC „How do we know it's working?“ (http://www.risc.org.uk/education/risc_publications.php).

Další část workshopu byla zaměřená na možnosti autoevaluace škol z hlediska toho, do jaké míry se jim daří naplňovat cíle a principy konceptu globálního občanství. Organizace RISC vyvinula nástroj pro hodnocení, který lze využít k monitorování a evaluaci změny na školách v této oblasti, ať už externě nebo přímo zástupci škol.

Evaluace je založena na identifikaci klíčových oblastí globálního občanství na školách. Jedná se o následující oblasti:

- vyučování a učení
- rozvoj zaměstnanců školy
- výukové materiály
- školní prostředí
- étos
- komunikace
- monitoring a evaluace

Pro každou z vyjmenovaných oblastí vyvinula organizace RISC sadu kritérií, podle které se školy mohou samy zařadit na škále nedostatečný – vynikající. To školám umožňuje uvědomit si, ve kterých oblastech již naplňují dostatečně koncept

Národní seminář k metodám evaluací aktivit v oblasti globálního rozvojového vzdělávání, 10. – 11. 6. 2010, České fórum pro rozvojovou spolupráci-FoRS

globálního občanství, v čem jsou naopak jejich rezervy a na kterou oblast by se tedy měly dále zaměřit.

Školy ve Velké Británii využívající tento přístup vykonávají „audit“, tedy komplexní autoevaluaci v oblasti globálního občanství, jednou za dva roky, což jim umožňuje sledovat jak vývoj jednotlivých skupin žáků, tak celkový vývoj školy v dané oblasti.

Účastníci workshopu ve skupinách prodiskutovali **možnosti a překážky autoevaluace** na českých školách a pokusili se formulovat návrhy, jak překonat identifikované překážky.

- Za **příležitosti**, které autoevaluace školám poskytuje, považovali účastníci: možnost kritické diskuze a sebereflexe uvnitř školy, zmapování situace na škole, tvorbu základů pro stanovení či úpravu cílů na další období, plánování, vytvoření motivace pro realizaci změn, vzájemnou inspiraci uvnitř týmu a výměnu zkušeností a znalostí, možnost přípravy argumentů pro školní inspekci, možnost vylepšit image školy a zviditelnit své úspěchy.

- Za **překážky** či **rizika**, se kterými se školy využívající autoevaluaci v současnosti setkávají, považovali účastníci: nepochopení evaluačních kritérií či vágně stanovená kritéria, možnost vzniku konfliktů uvnitř týmu, nevyvážené (subjektivní) zhodnocení současného stavu (zejména nadhodnocování situace), formální přístup k evaluaci, časovou náročnost.
- Navržená **doporučení, jak překonat některé z uvedených překážek**, zahrnovaly: zajistit, že na začátku autoevaluace všichni rozumějí konceptu, cílům a metodologii, zahrnout studenty do procesu autoevaluace, sdílet zkušenosti v týmu, specifikovat indikátory (kritéria), společně v týmu formulovat kritéria, asistence ze strany vzdělávacích institucí a NNO, zajistit dobrou atmosféru při autoevaluaci a začít s pozitivními zjištěními, zajistit „bezpečné prostředí“ při procesu autoevaluace pro účastníky, vracet se pravidelně ke stanoveným cílům a opakovat autoevaluace.

Národní seminář k metodám evaluací aktivit v oblasti globálního rozvojového vzdělávání, 10. – 11. 6. 2010, České fórum pro rozvojovou spolupráci-FoRS

V závěrečné kapitole jsou rozpracována jednak obecná doporučení formulovaná autorem zprávy na základě informací prezentovaných v této zprávě a dále doporučení formulovaná účastníky Národního semináře.

5.1 Doporučení pro státní aktéry

- Dokončit proces utváření Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání a předložit strategii ke schválení vládě ČR. V případě schválení je třeba zaměřit se na vytvoření specifického střednědobého akčního plánu (cca 3 roky) směřujícího k naplňování cílů stanovených ve strategii. Národní strategie a z ní vycházející akční plán by měly sloužit jako základní referenční dokumenty pro koordinaci a kooperaci ministerstev hrajících zásadní roli při realizaci GRV, tedy především MZV a MŠMT. Zajistit dostatečné finanční a lidské zdroje na monitorování a evaluaci existujících programů a průběžně vyhodnocovat, nakolik pomáhají naplňovat cíle strategie a dílčích akčních plánů.
- Zahrnout do existujících nástrojů financování GRV možnost financování dlouhodobějších projektů, a umožnit tak zvýšení kvality, dopadu a systematické evaluace projektů.
- Zvýšit objem finančních prostředků věnovaných na programy GRV tak, aby realizátoři programů a projektů či další aktéři měli možnost efektivně monitorovat a evaluovat výsledky a dopady GRV projektů a programů. Následně nastavit podmínky nástrojů financování tak, aby kritériem pro financování projektů bylo i systematické a kvalitní začlenění monitoringu a evaluace do projektu.
- Pokračovat ve zvyšování kapacity všech relevantních aktérů v oblasti evaluace a monitoringu GRV. V širším fóru zainteresovaných aktérů spolupracovat na vytvoření nástrojů evaluace a monitoringu GRV vhodných pro český kontext.

5.2 Doporučení účastníků pro realizátory GRV

- šířit povědomí o významu evaluace mezi všemi relevantními aktéry (NNO, školy, instituce, veřejnost, rodiče),
- vzdělávat se v tématu evaluace,
- najít čas a peníze na evaluaci,
- vnímat evaluaci jako příležitost pro růst a nebát se špatného výsledku (nenechat se odradit),
- využívat různé metody evaluace (zkoušet je postupně),
- využít evaluaci jako výchozí bod pro plánování
- komunikovat výsledky evaluace navenek, zdůrazňovat pozitivní změny,
- být si vědomi, že „to chce čas“,
- poučit se ze zahraniční zkušenosti, ale přizpůsobit se místnímu kontextu,
- na způsoby evaluace myslet už při plánování projektu,
- uvědomovat si stereotypy (resp. s nimi bojovat),
- zdůrazňovat podobnosti mezi námi a zaměřit se na ně spíše než na odlišnosti,
- být si vědomi, že evaluace je možná,
- nastavit v projektech dlouhodobou spolupráci s učiteli,
- ujasnit si cíle GRV (co to je a co to není),
- snažit se o multiplikační efekt v rámci organizací,
- být si vědomi, že realitu nelze popisovat jen pomocí extrémů,
- začít evaluovat!

Další doporučení jsou uvedena v kap. 4.2 na straně 18.

Další dokumenty a odkazy

Další dokumenty

- Evropský proces vzájemného hodnocení globálního vzdělávání organizace GENE (tzv. GENE Peer Review): Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice, 2008
<http://fors.cz/assets/files/Rozvojove%20vzdelavani/03068.pdf>
- Zpráva z mezinárodní konference FoRS "Jak efektivně vzdělávat a informovat o rozvoji", květen 2009
<http://www.fors.cz/assets/files/konference/ZprKonfDE.pdf>
- North South Center – Návod pro globální vzdělávání (v angl.)
<http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/GE/GE-guidelines/G>
- North-South Centre - European Commission Joint Management Agreement 2009-2011
http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/GE/UE-NSC_JMA_en.asp
- Evropský konsensus o rozvoji: příspěvek rozvojového vzdělávání a osvěty (v angl.)
http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/GE/European_consensus-en.pdf
- Charta globálního vzdělávání (v angl.)
<http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/GE/GE-Guidelines/GEgs-app2.pdf>

Další odkazy

- České fórum pro rozvojovou spolupráci – FoRS
<http://www.fors.cz>
- Česká rozvojová agentura
<http://www.czda.cz/>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
<http://www.msmt.cz>
- Global Education Network Europe (GENE)
<http://www.gene.eu/>
- Evropská konfederace rozvojových a humanitárních nevládních neziskových organizací CONCORD
<http://www.concordeurope.org>
- North South Center – Global Education
http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/GE_en.asp

Členské a pozorovatelské organizace FoRS

Členské organizace FoRS

ADRA, o.s.
Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o. p. s.
Arcidiecézní charita Praha
ARS – Asociace pro rozvojovou spolupráci, o. s.
Asociace pro Fair Trade, z. s . p. o.
Centrum ProEquality při Otevřené společnosti, o. p. s.
Česká zemědělská univerzita v Praze (ČZU)
Člověk v tísni, o.p.s.
Development Worldwide, o. s. (DWW)
EDUCON, o. s.
Ekumenická akademie Praha, o. s.
Humanistické centrum Dialog, o. s.
Humanistické centrum Narovinu, o. s.
Humanitas Afrika, o. s.
Charita Česká republika
INEX – Sdružení dobrovolných aktivit (INEX – SDA)
International Gender Policy Network (IGPN)
LL-LIKVIDACE LEPRY, o. s.
MAHA- Management and Administration for Health Activities, o. s.
M.O.S.T. - Malé Občanské Sdružení Tolerance, o. s.
Multikulturní centrum Praha
Nadační fond Microfinance
Organizace pro pomoc uprchlíkům, o. s.
Pražský institut pro globální politiku – Glopolis, o. p. s.
Salesiánská asociace Dona Boska, o. s. (SADBA)
Sdružení Podané ruce, o. s.
Sdružení pro integraci a migraci, o. s.
Siriri, o. s.
SOZE, o. s.
Společnost pro Fair Trade, o. s.
Sue Ryder International CZ, o. p. s.
Světlo pro svět – Light for the World, o. s.
Univerzita Palackého v Olomouci
Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i. (ÚMV)
Volonté Czech, o. p. s. (pozastavené členství)
Vysoká škola ekonomická v Praze - Fakulta mezinárodních vztahů
Vysokoškolský humanisté, o. s.

Pozorovatelské organizace FoRS

Alterra, o. s.
Česká rozvojová organizace, o. p. s.
Eurosolar.cz, o. s.
Fair, o. s.
IOM – Mezinárodní organizace pro migraci Praha
Lékaři bez hranic – Médecins Sans Frontières in Czech Republic, o. p. s.
Lenka Černá, M. A. – fyzická osoba
Občanské sdružení Info-Dráček
Neslyšící bez naděje, o. s.
pro-Contact, o. s.
ŽIVOT 90, o. s.

FoRS–České fórum pro rozvojovou spolupráci je platformou českých nevládních neziskových organizací (NNO) a dalších neziskových subjektů, které se zabývají rozvojovou spoluprací, rozvojovým vzděláváním a humanitární pomocí. Platforma FoRS byla založena patnácti NNO v září roku 2002 a v polovině roku 2010 již představovala 37 členských a 11 pozorovatelských organizací. Mezi nimi jsou nevládní neziskové organizace, nadace, mezinárodní organizace, akademické instituce a další. Organizace ve FoRS sdílejí společný zájem prosazovat vyšší relevanci a efektivnost české i mezinárodní zahraniční rozvojové spolupráce a zvyšovat její pozitivní dopady pro obyvatele rozvojových a transformujících se zemí. Hlavním úkolem FoRS je zastupování společných zájmů členů a posilování spolupráce a vztahů mezi státními institucemi v ČR i EU a nevládními organizacemi na poli rozvojové spolupráce. V roce 2003 se FoRS stalo jedním ze zakládajících členů CONCORD – Evropské konfederace NNO pro humanitární pomoc a rozvoj. CONCORD je zastřešujícím sdružením národních platform a sítí NNO ze zemí EU, jež dohromady zastupují více než 1600 NNO. CONCORD je oficiálním partnerem institucí Evropské unie a jeho prostřednictvím může FoRS hájit zájmy NNO z ČR. V současné době se FoRS účastní činnosti v několika tematických pracovních skupinách v rámci CONCORD.